

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 80— Cor.
Pe jumătate an 40— .
Pe 3 luni . . . 20— .
Pe o lună . . . 7— .

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 100 franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERTIUNILE

se primesc la administrație.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 1 Gor.
Manuscrisurile nu se în-
napolază.

Franța Orientului.

Este un adevăr comun că dificilele probleme internaționale se pot deslega definitiv numai luându-se ca criteriu: principiul naționalităților. Dacă facem o privire retrospectivă asupra istoriei luptelor noastre politice în deceniile din urmă vom găsi la fiecare pas accentuarea acestui criteriu de mănecare la fixarea unor raporturi juste între societățile închegate omogen cari sunt diferitele națiuni.

Piedeca ce se părea neînălțurabilă la aplicarea principiului național era sistemul de stat birocrat, mulțimea legilor severe de opresiune a oricărei manifestări libere, legi ce împiedecau exercitarea dreptului sfânt de liberă înținire, de liberă cugetare. Piedeca aceasta, putem zice că este aproape înlăturată. Ententa a pornit în război în numele libertății, la baza acțiunii sale găsim cele mai generoase lozinci, cele mai înălțătoare programe cari vor să așeze viața națională a popoarelor pe temelii nouă și drepte. În războiul acesta n'au fost înfrânte numai forțele militare ale puterilor centrale, ci întreg sistemul lor de state oprimate. O nouă gândire politică pătrunde organizmul acestor state, constrânse să treacă prin prefaceri radicale, să se democratizeze și să accepte lozincile vremii nouă. Aproape a fost înlăturată piedeca aceasta mare a statului — jandarm, zicem: aproape, fiindcă la cârma statelor din alianța puterilor centrale, încă tot mai stăruiesc bărbați de stat cari vreau numai să cocheteze cu formațiunile politice ce le impune ententa, dar nu le văd bucuroși și pândesc clipa să se debaraseze de ele. Nici o națiune însă nu mai vrea umilire, nu mai vrea să rămâie într'un Stat—Dumnezeu, în care nu există apelată și nu se ascultă glasul durerilor și nevoilor publice, nu mai vrea stat poliglot, ci vrea consolidarea sa în statul său național.

Cleia de aur care ajută fiecărui popor să-și croiască un viitor după bunul plăc, să-și întemeieze un stat care să fie oglinda intereselor sale materiale și spirituale este principiul național.

Pe cât de haotică este astăzi situația în lăuntrul statelor poliglote căzute pradă orbăcării, dezordinei publice, revoluțiunilor înscenate de gardele roșii — în Berlin este revoluție iar în Budapesta criza izbucnește în zilele apropiate —, pe atât de clară, de liniștită, de binefăcătoare este situația în statele naționale ale antantei cari acum jubilează, sărbătoresc biruința principiilor vieții libere de stat a tuturor națiunilor, biruința democrației libere, democrației naționale.

Intre statele ce se vor forma pe baza principiului național va fi și România tuturor Românilor, România celor 14 milioane de suflete cari se simt una în cugetare și simțire, au un singur puls în cordul mare național. Românii scapă de subalternizarea politică u-

stăpâniri streine, germane ori slave, și se aliază fraților lor liberi din regatul român. În năzuințele și aspirațiile lor Românii sunt sprijiniți de toată lumea cultă, de toată lumea civilizată, dar mai ales de frații ei latini, căci România-mare va fi insula din Orient a latinității. În războiul actual latinitatea și-a arborat pe steagurile sale principiile de libertate și armele latinității au ieșit învingătoare și eliberează din robiiile seculare pe frații ei din Orient: pe Românii. Se 'ntelege că latinitatea nu va fi gata la transacții cu programurile sale liberale și democratice, ci se va năzui ca și pe celelalte națiuni germană, slave, maghiară, etc. să le ocrotiască și să le ajute să-și înalțe edificiul vieții lor proprii de stat în hotarele etnice.

Pe baza principiului național neamul românesc de pretutindenea se va închege politicește și consolida într'un singur stat național, și aprobarea întregii lumi culte îi va urmări în întruparea acestui ideal mare și îndreptătit. Numai în stat național este garantată libertatea pe seama tuturor fiilor națiunii, se dă posibilitatea de validitate a calităților sufletești ale fiecărui individ, se dă acces la viața publică. Numai în stat național pot ajunge toți cetățenii la maturitate intelectuală, la bogăție culturală și economică. Iar aceasta este și menirea generală a omenirii. Prin urmarea numai prin formațiuni de state naționale se servesc scopurile înalte și veșnice ale întregii omeniri, și dacă vre-o națiune oarecare ia atitudine contra constituirii de state naționale, acea națiune se pune de-a curmezișul întruchipării idealurilor de dreptate sociale și-și va atrage ura celorlalte popoare, va fi boicotată, huiduită și izolată; aviz națiunii maghiare!

România independentă a celor 14 milioane de Români se va apuca de zor la munca de fortificare, de democratizare, de înfăptuire a reformelor largi interne, cari vor face posibil fiecărui Român să se ridice și valideze. Sprijinită mai ales de latinitate România tuturor Românilor va fi o Franță a Orientului, o țară înainte mergătoare pe calea progresului, va fi pavăza păcii și luminii în Orient. Numai deodată cu împlinirea idealului național se poate spera învierea întregului românism, închegarea noastră sufletească, cimentarea caracterului național, binele nostru comun. Deaceia este datoria sfântă a tuturor Românilor să lucreze de zor, cu convingere, cu credință, pentru împlinirea idealului național.

Românii din părțile extreme ale teritoriului românesc apusean dintre Dunăre, Crișuri și Tisa, prin participarea lor la marea Adunare Națională dela Alba-Iulia, prin organizarea în consilii politice și gărzi naționale, au dat dovezi strălucite despre voința lor hotărâtă de a nu înceta un moment în munca pentru realizarea idealului național. Noi suntem sentinelele fidele ale extremității apuseane a românismului, aderenți ai democrației libere naționale, și în tot timpul suntem gata de jertfe.

În Franța Orientului noi vom fi stâlpi neclintiți ai intereselor superioare de stat la marginile etnice apuseane ale românismului, iar Aradul va fi fortăreața inexpugnabilă a acestor margini.

Zi de zi

Știri tendențioase.

Imi aduc aminte de 'nceputul războiului. Eram în străinătate. Nu citeam decât ziare străine. Dacă era să dau crezământ știrilor de cari erau pline, apoi aici la noi acasă nu mai trebuia să găsec piatră pe piatră, nici om pacinic. Revoluția — atunci la început — cică a izbucnit în toată țara. Soldații nu voiau să lupte și-și omorau comandantii. Prin cazarmă domnea cea mai mare anarhie. În orașe tulburări, foamete, ș. a.

Astăzi, în ziarele ungurești întâlnim titluri cu știri identice. Azi erupe revoluția în Anglia, ieri în Franța, pentru că mâne să ni se vestească că și în România e acelaș lucru. Toate știrile acestea tendențioase n'au alt scop decât să producă desbinare în rândurile noastre și să trezească neîncredere față de idealul nostru național. Agenții cari cutieră satele românești, pornesc din acelaș isvor din cari sunt culese știrile acestea. Stăpânitorii de astăzi caută prin toate mijloacele posibile să câștige masa poporului românesc pentru ideile lui fericioare. Promit cerul cu pământul, favoruri și bunătăți pe cari n'au să le dea niciodată. Încearcă să abată pe țaranul nostru dela singurul ideal al neamului românesc. Promisiunile și sfaturile cad ca ploaia pe capul bietului țaran.

Ne întrebăm, de ce n'au încercat să îndeplinească măcar a suta parte din făgăduielile ce le fac astăzi cu duimul, de ce n'au dat poporului nostru dreptul de om atunci când trebuia s'o facă? De ce ne-au tratat veacuri de-a rândul cu dușmănie și dispreț? De ce când le-am cerut puțin, nu ne-au dat nimic și ne-au dat pe ușe afară? Tot așa am păți noi și 'n viitor. Cu guvernul de astăzi, cu cel de mâne, cu oricare ar urma. Cunoaștem proverbul cu lupul.

Aducă-și aminte țaranul român, i s'a dat lui vre-odată vorbă bună din partea unui fibirău sau notar de ungar? A stat cu el de vorbă vre-unul din domnii ăștia așa cum trebuie cu un om? Nu, ci totdeauna a fost tratat ca un dobitoc, amenințat cu pușcărie și jandarm dacă a îndrăznit să-și spună vre-o jalbă. Injurăturile și titlul de valah puturos era vorba bună cu care se 'ndura domnul fibirău să-l trateze.

Acuma îi cuprinde dragostea de țaranul român, îi poartă interesul și-i trimit agenți plățiți pe cap, să-i momească cu promisiunile lor mincinoase cari minciuni au să rămâie până o fi ungar pe acest pământ.

Oameni dela sate, păziți-vă de acești jidovi cari vă imbată cu apă rece, nu vă credeți celor ce v'au asuprit veacuri de-a rândul. Nu le ascultați vorbele dulci de astăzi, când își simt perirea. Trecutul este pentru noi învățătura care ne arată calea viitorului ce ne-am deschis-o.

Nu credeți știrile răspândite de ziarele lor. Istoria ne spune că niciodată nu s'a pomenit revoluție și desbinare într'o țară care a leșit isbânditoare dintr'un război. Vedem doar și azi. Tulburări interne sdrobesc constituția putrezită a statelor în cari militarismul a fost atotputernic și pe sabie s'a pus toată baza stăpânirei. De tulburări interne sunt zguduite și azi țările cari n'au putut birui și învinge, și văd că sabia și focul — Dumnezeul lor — nu le-a adus decât ruină.

Noi ne-am deschis cărarea. Are să fie binecuvântată prin jertfele și suferințele de veacuri. Să ne fi dat vorbe bune atunci când n'a fost prea târziu. Azi poate n'ați avea vetrele părăsite și numai ură în jurul vostru și blesteme.

Al cui să fie Banatul ?

Chestiunea Banatului începe zilnic a ne interesa tot mai deaproape. Trupele sârbești, se zicea la început, vin în numele antantei, spre a asigura pacea și ordinea publică. Dar în curând neîncrederea și îngrijorarea se instăpâniră asupra sufletelor Românilor bănățeni.

Așa auzirăm, mai întâi, că unii comandanți sârbești — ori cât de prevenitor au fost întimpinați ei de Români — s'au lăsat răpiți de sentimentul pentru o atare Sârbie-mare, care să treacă, departe peste Dunăre, până sus la Muraș. În biserica sârbească din Timișoara, s'a ordonat din partea comandamentului militar sârbeșc a se pomeni în rugăciuni regele Petru al Sârbiei. La scurtă vreme auzirăm fel și fel de greutăți, puse în calea bănățenilor noștri, cari doriau să meargă la marea adunare națională dela Alba-Iulia. Ba, unii din cei trecuți peste bariera acestor piedeci, trebuiau să-și deie cuvântul, că nu merg la Alba-Iulia. Iar acum, mai recent, auzim, că unii din preoții români ortodocși din Banat, au fost prinși și escortați de Sârbi la Timișoara — sediul de odinioară al voivodinei sârbești, atât de mult accentuată din partea unui cleric sârbeșc, care i-a întimpinat pe Sârbi la intrarea lor în Timișoara. — În Arad, un alt preot sârb a ținut să accentueze, că cetatea Aradului ar fi să fie citadela mărginase a Sârbiei-Mari.

Noi Români nu avem temeri de aceste exagerate erupțiuni momentane, deci trecătoare, ale sufletului sârbeșc atât de expansiv de altfel. N'avem temeri, pentru că, e știut, că poporul românesc și cel sârbeșc în întreg cursul istoriei au fost dintre acele popoare, cari au trăit pururea în cea mai deplină armonie. Iar cât pentru viitor, sunt alți factori, mult mai grei în cumpănă, cari să reguleze ce e acum de împărțit între Români și între Sârbi.

Ceea ce suntem însă datori s'o spunem în momentele critice de azi, este, că ar fi în detrimentul ambelor acestor popoare să-și stârnească reciproc amărăciuni și îngrijorări, fie că un popor s'ar transpune față de celalalt pe terenul exagerațiilor, ori că — mai ales — s'ar lăsa ispitiți la ținută agresivă de către alți concetățeni, cari au interes suprem să ne învrăjbească, spre a putea pescui apoi în taibure și în contul Românilor și al Sârbilor, deopotrivă.

Acum, mai vărtos decât ori când, avem să ținem la dictonul, că ori ce faci, fă înțelepțește și ține seama de urmări.

Ținuta fraților sârbi, pe care am fixat-o mai sus, ne silește să privim mai deaproape chestiunea, că oare Banatul poate, ori nu, să facă parte din Marea Sârbie, visată de armata regelui Petru al Sârbiei.

Cel dintâi criteriu decisiv, la care ne vom raporta, este *substratul etnic* al Banatului.

După statistica ungurească — datele ce urmează le culeg din: A népfajok Magyarországon, de Balogh Pál, și se refer la anul 1900¹⁾ — în cele trei comitate bănățene (Caras-Severin, Timiș și Torontal) se află o populație, în total de 1.433.424 suflete. Din aceasta populație, Români dau contingentul cel mai mare: 560.229, adică 39 procente, pe când Sârbi (numai 160.906 suflete) fac d'abia 11 procente din totalul populației din Banat.

Specificând contingentul de Români și de Sârbi după comitate, găsim, că în comitatul *Caras-Severin* sunt abia 11.862 suflete sârbești (3 procente din totalul de 407.635 al populației). Pe când Români, 311.335 suflete, dau 73 procente. Evident, deci cât de absurdă și antiwilsoniană ar fi pretențiunea Sârbilor asupra acestui comitat.

În comitatul *Timiș*, Sârbi sunt ceva mai mulți (62.813 suflete), adică 14 procente din populația de 437.039. Români însă și aici sunt în preponderanță, cu 161.449 suflete, adică 37 procente, și astfel îl întrec și pe Germani, cari sunt 160.456 suflete. Cine va putea s'o spună, că, după principiile lui Wilson, celor 14 procente de Sârbi li s'ar cuveni stăpânirea peste acest comitat, care are de asemenea majoritate română?

În *Torontal* stau lucrurile cu ceva altmintrea. Aici, dacă cele 87.445 suflete române dau numai 15 procente din totalul de 588.750 suflete, Sârbi, totuși, n'au — cu cele 186.231 suflete (32 procente)

ale lor — nici pe departe acea proporție de covârșire, pe care o au Români în celelalte două comitate. Din contra, dânsii trec abia cu 1404 suflete pentru cifra de 184.827 a Germanilor.

Prin urmare singurul comitatul *Torontalului* li-ar putea oferi un mic razim aspirațiilor lor teritoriale — dacă nu ar mai fi în cale alte piedeci. Iată, cari-s acelea. Chiar în *Torontal*, unde Sârbi par a fi mai tari, ei nu sunt o formațiune care să-și aibă pe teritoriul acestui comitat continuitatea teritorială. În sudul și sud-vestul comitatului, dânsii au 35 comune, iar la nord-vest au alte 11 comune. Iar între aceste două grupe sunt așezați Germanii și Români.

Dar și din punctul de vedere al *vieții comunale* privind chestiunea, ajungem la același rezultat.

Din cele 804 comune de pe teritoriul celor 3 comitate bănățene mai mult de jumătate (468 adică peste 58 procente) sunt românești după majoritatea locuitorilor; iar dintre ele 128 sunt curat românești. Nici un alt popor din Banat nu prezintă acest caz. Frații Sârbi au abia 105 (13 procente) comune cu majoritate sârbești, și nici o singură comună curat sârbească, ci numai mixte. (Ei stau mai rău și decât Germanii, cari au 147 comune cu majoritate de ai lor, între cari 14 comune curat germane).

Specificând după comitate, — Sârbi au în *Caras-Severin* abia 12 comune sârbești, față de cele 310 românești, cari fac 86 procente.

În comitatul *Timiș*, cele 30 comune sârbești, deasemenea dispar față cu cele 124 (55 procente) comune românești.

În comitatul *Torontal*, cele 34 comune românești (16 procente) față cu cele 63 comune sârbești (29 procente), nu denotă vr'o importanță numerică mai covârșitoare, care ar reveni de altfel Germanilor. Dar dacă Germanii, resfirați cum sunt, nu pot avea aspirațiuni de dominațiune teritorială, aceasta li se poate contesta și Sârbilor, fiind și ei despărțiți în două, prin masa mult mai compactă a Românilor, cari își au legătura și continuitatea teritorială în celelalte două comitate bănățene, legate și ele din punct de vedere etnic cu celelalte teritorii românești dela răsărit și dela nord.

Spre a înțelege bine situația din Banat, trebuie să mai avem în vedere și următoarele momente:

În cele 568 comune românești după majoritatea populației, față cu cei 519.229 Români, se află abia 15.917 Sârbi. Adică raportul e de 32 *Români față cu fiecare Sârb*. Pe când în cele 105 comune sârbești față cu cei 211.794 Sârbi stau 11.342 Români. Deci numai câte 18 Sârbi față de fiecare Român. Densitatea numerică a Românilor, deci și dreptul lor mai pregnant, este o chestiune decisivă prin cifra statistice oficiale.

Privind în special comitatul *Torontalului*, cel mai favorabil Sârbilor, acolo, în cele 34 comune cu majoritate române, de fiecare Sârb vin 8 Români, adică Români sunt de opt ori mai tari numericeste decât Sârbi. În aceeași vreme, în cele 53 comune cu majoritate sârbești, dacă tot la câte 28 Sârbi vine un Român, acest raport nu ne dă nimic de gândit, deoarece acelea comune și altmintrea sunt regiuni mai apropiate de masa mai compactă a Sârbilor și astfel, după principiile wilsonice, și-ar primi satisfacerea intereselor naționale culturale și în cadrele României-Mari, întocmai după cum s'ar face dreptate și Germanilor din *Torontal*.

O mică recapitulare se impune dela sine. Teritoriul banatic, în complexul său de azi, nu poate să aparțină decât României-Mari, pentru că aceasta o cere preponderanța numerică a elementului românesc. Numai în acest chip s'ar ajunge la dreptatea wilsoniană, în sensul căreia majorităților etnice li-se asigură dreptul de a organiza stat pe teritorii, ca Banatul, controversat acum de Sârbi.

Numărul covârșitor al comunelor românești din Banat de asemenea duce la aceeași concluziune, bine știindu-se, că preponderanța aceasta numerică a comunelor românești din Banat nu poate fi nesocotită la statornicirea altei organizații nouă de stat, rămânându-le celorlalte comune în minoritate să-și întocmească administrația proprie amăsurat principiilor wilsoniene, în cadrele statului român.

Densitatea etnică a Românilor așezați printre Sârbi, de-o parte, și de alta, faptul — constatat de statistica oficială — că Sârbilor din Banat, precum și cei din Bácsbodrog, unde erau cei mai tari, mereu își pierd din contingent în raport cu sporul celorlalte popoare conlocuitoare:

— sunt alte două motive nouă, pentru cari Banatul-Timișan nu are să aparțină Sârbiei-Mari — care vrea s'o țină și pe mai departe Valea Timocului, locuită de Români — *ci ar e să se încorporeze la România-Mare*.

Dealtmintrea cvadreează cu spusele noastre svonul — poate chiar faptul — că trupele sârbești se retrag din Banat și că în locul loc vin Francezii, spre a face loc trupelor românești.

Dr. Gh. Ciuhandu.

Viena. — *Biroul de presă slav* anunță următoarele: Sârbi au deținut și au internat pe Români ce se rentorceau dela adunarea națională din Alba-Iulia. Tratează foarte rău cu internații. Din aceste fapte se deduce, că Sârbi au aspirații și asupra teritoriilor bănățene locuite de Români. Aceasta ar fi însă în contradicție cu declarația guvernului sârb, că ocuparea are numai caracter de provizorat.

La situație.

Pericol — puțină simpatie.

În sgomotoasa adunare a comercianților din Arad, prefectul dr. Varjassy, om înțelegător și persoană acreditată la guvernul maghiar, a făcut — referitor la situația internă — următoarea declarație: Trebuie să constat cu multă părere de rău, că Ungaria e serios primejduită. Integritatea teritorială a țării nu e asigurată. Nu mai încapă îndoială, că o parte a Ungariei, Croația și câteva comitate slovace se vor rupe, pentru că Antanta a asigurat aceste teritorii dușmanilor noștri. Cu părere de rău am primit informație și despre faptul, că nu prea avem multă simpatie înaintea antantei, și astfel e îndoielnic dacă ne vor mai aparține nouă în viitor Ardealul și Banatul. Să ne punem însă încrederea în conferința de pace și cât pentru aceasta nu-i permis să desperăm total.

Statul jugoslav

e un fapt împlinit. Orânduirea sortii! Regatul Slavilor de sud s'a proclamat în aceeași zi de 1 Decembrie, când la Alba-Iulia Români au petrecut viitorul regatului România-mare. Președintele statului național al Slovenilor-Croaților și Sârbilor a adresat adică următoarea proclamație:

Delegația specială a Sfatului național, bazat pe hotărârea comisiei centrale din 24 Noembrie, a proclamat în 1 Decembrie, seara la orele 8, în memoriul festiv adresat printului de coroană Alexandru, unirea poporului sloven, croat și sârb într'un stat unitar, sub dominația regelui Petru I, respective sub regenta printului de coroană Alexandru. În noul stat se constituie imediat guvernul și adunarea națională, care va funcționa provizor ca factor legislativ, până la convocarea Constituentei. Printul de coroană a declarat în mesagiul festiv, că primește regenta.

Evacuarea teritoriilor slovace

a început. În urma ordinului scurt de înaintare din partea antantei, nu se știe încă preciz unde se vor opri trupele ceho-slovace. Despre noua linie de demarcație, Milan Hodja, a făcut unii ziar declarație în sensul următor: Așteptăm răspunsul telegrafic al antantei. Linia de demarcație va ține seama de hotarul etnic slovaco-maghiar, dar se va fixa și cu considerație la punctele de însemnătate strategică, pe cari încă vor trebui să le evacueze trupele ungurești, în interesul armistițiului. De aceea trupele ceho-slovace vor ocupa și crasele Pojon, Komarom (centru militare și economice), apoi Kassa, Ungvár.

Unele ziare scriu, că e în prospect și ocuparea insulei dunărene, Csalóköz.

Ori-cum, în fața acestei stări reale, s'au spulberat încercările de-a rezolvi chestia slovacă cu împăcirea și ca mâne se vor duce pe oopcă și propagandele de autonomie și republici slovace.

Cu autonomie

par a se mulțumi numai Nemții. Cel puțin guvernul republican s'a grăbit să dea autonomie — judecătorie nemțească și limbă nemțească în instrucție — concurenților nemțești din apusul Ungariei. Coloniile nemțești compacte vor forma acolo un teritor administrativ unitar, în frunte cu un stat național nemțesc, care va tri-

mite în sfatul maghiar bărbați de încredere, iar acesta va trimite în schimb comisar guvernial în sfatul nemțesc.

La asemenea înțelegere s'ar fi ajuns și cu Sașii din Szepes, cu Svabii din Banat și cu Sașii din Ardeal, dar față de cești din urmă nu se poate pune în aplicare autonomia dată de guvernul maghiar, în urma ocupației românești.

Despre

ocupația românească

de câteva zile ministrul de războiu dă comunicate oficiale, în stilul cunoscut al comunicatelor de războiu. Deabunzi nu prea scriu nici ziarele și abia de străbate câte-o știre proaspătă până la noi. Dar și pe baza acestor comunicate putem fixa aproximativ, că trupele românești au ajuns linia *Someș* — nemillocita apropiere a orașului *Cluj, Mureș-Uioara, Sibiu, Petrojeni*. În Brașov se află trupa românească, care intrase mai întâi acolo în August 1916.

53.000 km. pătrați.

Săcuii din Budapesta (câți, nu se spune) nu vor să se împace cu Alba-Lulia, sau cel puțin nu-i lasă să se împace. Duminică au ținut deci „o mare adunare de protestare”. După protestele lui Janosó Benedek, de-a fi supuși Săcuii regelui Ferdinand, — Ugron Gábor se plânge, că oare cum vor trăi 10 milioane de Maghiari (!) pe-un teritoriu de 53.000 km. pătrați, cât le va rămânea — după semne (din 325.000 km. pătrați). Sunt două căi — continuă apoi —. Întâia e rezistența cu arma (oare la aceasta se pregătesc în Cluj?); momentul îl vom fixa noi. Pân' atunci vom răbda cu pumnii încheștați și cu lacrimi înghetate. O spunem în auzul lumii întregi, că — până va fi viu un singur Maghiar — Săcuii nu vor fi sclavii Românilor (sic!) Nu pierdem însă nădejdea, că se va realiza principiul lui Wilson. Și aceasta e cea de-a doua cale, a pașniciei înțelegeri.

În rezoluția ce s'a primit se constată între altele, că sfatul săcuiesc stă pe temeiul punctelor wilsoniane și „pretinde aplicarea lor justă și cinstită în cadrele întregității teritoriale a Ungariei”. Curioasă mentalitate. Într'adevăr! Ceeace ei voiesc, se bate în capete cu principiile, pe cari se pretează că ar sta.

Noi suntem curioși de ceeace zic Săcuii *de-acasă*, cari locuiesc în masă mai compactă în trei comitate (Ciuc, Treiscaune și Odorheiu) puțin și în Murăș-Turda, împrejmuiți de comitate curat românești, la granița fostului regat românesc, de unde au avut întotdeauna toată îmbelșugarea!

...Și ce face în aceste vremuri de prinjeidii guvernul republican?

Politică... „democrată”.

Desmintire încoaci, desmintire încolo! Azi iese la iveală, că în guvern și în partidul Károlyi e mare învălmășală. O fi vorbă și de principii, dar, vezi, domnia e mare pacoste. Și e grabă să ajungă fiecare ceva, căci mâine, de, ce ști... Două fracțiuni, atacuri asupra și aplauze și la atacuri și la desvinovățiri.

Un deputat e indignat, și alții după el, pentru felul cum se fac numirile în guvern, ministerii etc. Despre Jászai zice: Unul (din cabinet) voiește să octroieze teorii sterpe, teorii cari nu le trebuie nici Maghiarilor, nici Românilor, nici Slovacilor, nici Sârbilor. Un altul (Szende min. de finanțe) amenință în continu cu dări mari.

Al doilea deputat (secretar la culte) se plânge că partidul Károlyi e ținut la distanță de partidul radicalilor și al social-democraților. — Toate acestea însă nu împiedecă, ca adunarea să se sfârșească cu ovații furtunoase la adresa lui Károlyi.

...Extra Hungariam non est vita!...

Spre pace.

Zorile păcii mult dorite se apropie tot mai mult. Vom avea pace, care va aduce bucurie pentru unii, întristare pentru alții, pentru că va fi pace adevărată care va răsplăti pe cei ce au suferit pe nedrept și nu-i va lăsa nepedepsiți pe cei vinovați.

După știrile mai nouă puterile centrale vor fi pedepsite pentru provocarea războiului. În special Germania va trebui să plătească mult, ca să vadă, că războiul nu-i afacere rentabilă și dacă l-ai pierdut, costă mult. E vorbă de sume grozave de despăgubire, sute și sute de miliarde.

Dăm câteva știri din lumea mare:

Din Londra se anunță: George Lloyd în cuvântarea din urmă a analizat politica sa de până aci și a ajuns la convingerea, că împăratul german trebuie urmărit și mai departe. Comisia judiciară a guvernului englez și-a dat părerea, că Wilhelm și complicitii săi să fie aduși în fața tribunalului internațional. Trebuie să fie aspru pedepsiți și aceia, cari au omorât pe mare și cari au maltratată pe prizonieri. Guvernul Angliei va stăruia la conferința de pace, ca aceste principii să se realizeze. E de-a dreptul cu neputință să-i tratăm mai blând pe Nemți, pentru că trebuie să ne dăm seamă de întâmplările din anii din urmă, pentru cari Germania are toată răspunderea. Antanta întreagă e de acord, că puterile centrale — în măsura cea mai mare ce numai se poate — să plătească cheltuielile de războiu. Se vor trimite comisii speciale, cari să stabilească felul cum să se întâmple despăgubirea.

Ziarele italiene pretind punerea sub acuză a persoanelor din vechea monarhie austro-ungară, cari sunt vinovate pentru izbucnirea războiului. Și de vremece: Francisc Iosif, Stürgkh și Tisza nu mai sunt în viață, generalul Conrad trebuie adus pe banca acuzaților, ca unul care a agitat pentru războiu.

Massaryk, președintele republicii ceho-slovace a sosit în Paris. A fost primit cu mari simpatii și ziarele se ocupă de persoana lui în loc de frunte. Ziaristilor le-a declarat, că programul Cehilor trebuie să biruiască; Boemia, Moravia și Silezia trebuie să formeze un stat. Hotarele Slovaciei spre nord și nord-vest trebuie să se stabilească exact, pe când spre sud hotarele le va stabili situația etnografică.

În urma dispoziției neexplicabile a guvernului, universitatea din Berlin a fost închisă și a fost luată spre scopuri militare. Sfatul studenților a protestat îndată și este speranță, că în curând vor începe iarăși cursurile.

Anglia pretinde despăgubire dela Germania.

Londra. — După informația ziarului *Daily Mail* George Lloyd va comunica astăzi, că Britania-Mare și coloniile pretind dela Nemți despăgubire de 8 miliarde de funți sterlingi. Pretenziunea aceasta a formulat-o o comisie în frunte cu Hughes, ministrul președinte al Australiei. Prin despăgubirea aceasta impozitele se vor reduce cu vre-o 400 de milioane pe an.

Reuter anunță: Sir Geddes ministrul serviciului național, a declarat într'o vorbire, că Anglia nu se va învoi ca Germania să plătească cu mărfuri, pentru că în chipul acesta ar fi paralizată industria Angliei. Germania să plătească cu aurul ce-l are, și cu materii brute. Va putea plăti și cu lucrul, având să restaureze locurile frumoase din Franța și Belgia pe cari le-a pustiit.

Ziarul Venkow publică o telegramă, că România ar dori hotărâre învecinat cu republica ceho-slovacă și i-ar da bucuros drum la mare.

Berlin. — Armata franceză a intrat în Mainz și sosesc fără întrerupere trupe nouă franceze.

Toastul lui Poincaré și a regelui Albert.

Agenția Havas anunță: La prânzul dat în onoarea perechei regale din Belgia în palatul Elysee, președintele Poincaré a rostit un toast, în care aduce aminte de datul de 2 August, când Germania a somat pe rege, să permită trecerea trupelor germane, iar regele a respins pretenția aceasta. Azi, după patru ani și mai bine, dreptatea a răsplătit acest act barbătesc. Regele cu drept cuvânt poate fi mândru de sine, de armata sa și poporul său. Belgia — eliberată de cătușile neutralității, care n'a oferit țării nici o garanță — își va câștiga din nou independența și suveranitatea și va primi satisfacția, la care o îndreptătesc suferințele sale. Totdeauna poate conta la recunoștința Franței.

Regele Albert răspunzând președintelui, mulțumeste în numele său și în numele armatei belgiene, aduce elogiul armatei franceze și conducătorilor ei — onorului francez pentru ținuta lui și își aduce aminte mai ales de meritele mari ale lui Clemenceau. Belgia nu va uita niciodată primirea de care s'au împărtășit în Franța guvernul Belgiei și familiile belgiene izgonite din patria lor. Belgia va recâștiga cu ajutorul Franței și a celorlalți aliați bunăstarea sa economică și, în împrejurările cari se vor crea din nou, va afla tăria, echilibrul și acea trănicie, cari o vor pune în situația, ca să-și poată împlini misiunea.

Ziarul Temps despre viitorul Ungariei.

Marele ziar francez Temps despre viitorul Ungariei și a națiunilor din Ungaria scrie următoarele:

„Dacă vom judeca lucrurile din acele vesti „extraordinare”, cari au fost publicate la Budapesta cu prilejul întâlnirii lui Károlyi cu Franchet d'Esperey, ne vine a crede, că Ungaria nu se ține încă pe sine de biruită. Dacă dușmanii noștri nu sunt în deplina cunoștință a catastrofei lor, trebuie să-i convingem despre asta. Bulgaria n'are dreptul de a cere ca să fie tratată cu bunăvoință. Toată atenția noastră să ni-o îndreptăm către Sârbi, Greci și Români. Acea stăpânire de clasă rușinoasă, care guvernează Ungaria de-o jumătate de veac, nu poate să atragă bunăvoința noastră, chiar și atunci când se înfățișează în haina unei republice. Cel dintâi gând al nostru este ca să liberăm toți Sârbii, Croații, Slovacii și Români, și chiar și pe Rutenii, pe cari pe nedreptul i-a încopciat de sine Ungaria.”

Take Ionescu despre realizarea idealului național.

Take Ionescu a trimis din Paris, cu datul de 11 Nov., către d. M. Cantacuzino o telegramă de conținutul următor: „Războiul este terminat, Germania a trebuit să capituleze. Cauza unității naționale este câștigată. Cunoșc părerea statelor aliate și a Americii. Sfatul meu este ca să se formeze un guvern adevărat național pe deasupra partidelor politice, adevărat prezidat de un om într'adevăr neutru și cuprinzând reprezentanța tuturor partidelor.”

După informațiile gazetelor italiene, ministrul de externe, Sonnino a recunoscut *Consiliul național român*.

Recunoștință.

După zile grele de înstreinare, Regele Ferdinand I a intrat cu mare alaiu în capitala sa, București, fiind însoțit de marele prieten al Românilor, generalul Berthelot.

În zilele mari de astăzi trebuie să ne reamintim și zilele de restriște ale Neamului. Și trebuie să ne aducem aminte cu recunoștință de aceia, cari au susținut credința în noi: generalul Berthelot și președintele Wilson.

Iată două documente, cari ne obligă la recunoștință:

1. Plecarea misiunii militare franceze.

În nenorocirea României sunt obligat să vă părăsesc. — Plec cu moartea în suflet. — Văd în ce condițiuni înspăimântătoare vi-se cere să capitulați. — Văd bine drumul spinos al calvarului României; el este însă aproape de sfârșit. — Văd pumnalul, pe care dușmanul îl face să lucească pe când el zâmbeste (generalul Berthelot avea privirea atintită în pământ. Urmează clipe de înspăimântătoare tăcere, apoi se înseninează). România să nu-și piardă speranța. Trebuie să vedem cu totii un cer mult mai senin. Fiți siguri, că nu s'a spus ultimul cuvânt. Franța și aliații săi nu recunosc și nu vor recunoaște niciodată această pace rușinoasă. Frunțașii țării mele și-au făcut toate rezervele asupra gravelor condițiuni ce vi-se impun acum când a-ți rămas izolați de marii voștri prieteni. Va veni ziua când se va semna pacea lumii. Atunci cu o tresătură de burete Franța și aliații săi vor șterge umilirea și vor răsplăti toate dureroasele sale jertfe, pe cari toate dureroasele sale jertfe, pe cari le faceți pentru cauza cea mare. Atunci vor veni zile frumoase pentru Marea Românie. Soldații cu ochii plini de lacrimi îmi amintesc de tovarășii mei de armă și de sacrificii. Ofiterii mei plecând cu mine lasă în România prieteni mulți și duc cu ei atâtea sentimente frumoase și profunde pentru țara unde au trăit zile grele. Ceilalți rămași pe veci în pământul țării voastre sunt sfânta și eterna legătură între viteaza Românie și Franța. (Alte câteva clipe de tăcere și seful misiunii franceze relua vorba). Nu vă pot ascunde cât de dureroasă îmi pare plecarea din România și nu vă pot ascunde, că plecând duc cu mine în inimă o parte din generosul suflet al României, care soarbe până în fund păharul nenorocirii lor. — Români, mai lei ca niciodată, nu vă zic un adio ci la vederea eu toată încrederea și speranța în triumful dreptei cauze.

II. Telegrama lui Wilson către Regele României.

Poporul american urmărește cu admirație bravura și rezistența poporului Român și are caldă compătimire pentru suferințele lui din cauze străine. Poporul american promite ajutorul întins și eficace și asigură Mariei Voastre tot sprijinul necesar în lupta contra barbarismului militarizat.

La încheierea definitivă a păcii vom face una din chestiunile vitale de independență și libertatea neamului românesc, iar după război vom contribui cu mijloacele noastre la prosperitatea României.

Wilson.

O părticică din averea noastră națională.

Ochiul nostru măsoară numai mărimea teritorială a ținuturilor robite până ieri, dar nu pătrunde în tainele economice ale Ardealului, Bănătuului, părților ungurene și slovace. Jocul d'a baba oarba numit „Millenium” (adecă o mie de ani de când sunt Ungurii în țara asta) s'a sfârșit. Să cumpanim cu cântarul averea, care ni-am recăpătat-o ieri. Ne vor ieși rezultate minunate în ceea ce privește fertilitatea ținuturilor desrobite, dar s'o mărturisim pe față, că economia țaranului Român e foarte primitivă și modestă față de economia țarilor apusene, iar comerțul și industria sunt anemice și sărăcuțe.

Vom socoti pe baza statisticii oficiale a celor din urmă trei ani de pace, 1911—1912 și 1913, rezultatul produselor în grâu, cucuruz și săcară la poporul Român, Slovac și Sârb.

Din pământul arător semănat se vin pe: grâu 45 procente, pe cucuruz 35.8 procente, orz 42.56 procente, săcară 23.8 procente.

Coloanele ziarului nu ne îngăduiește amănunțita înșirare a comitatelor și icoana lor economică, deci ne vom mărgini a da numai două tabele, cari reoglundesc mărimea sămănăturilor și recolta celor patru grâne în teritoriul românesc, slovac, și sârbesc.

Câte jugere catastrale s'au sămănat în 1911—1912—1913:

	grâu	săcară	orz	cucuruz
1) la Români:	936.100	129.400	178.600	1.070.800
2) la Sârbi:	1.166.700	39.300	95.000	1.368.300
3) la Slovaci:	378.100	286.700	578.900	98.400
	2.781.000	455.400	852.500	2.538.500
Ungaria în total fără Croația	6.121.900	1.912.300	2.003.000	4.552.000
Căștigăm în teritor:	45.43%	23.82%	42.56%	55.79%

A doua tabelă ne arată rezultatul recoltelor anilor 1911, 1912, 1913 la finea anului; după treier și cules de cucuruz.

	grâu	săcară	orz	cucuruz
La Români:	12.296.500	1.899.400	3.194.300	5.735.000
La Sârbi:	11.296.500	319.900	830.800	15.835.300
La Slovaci:	2.987.300	2.102.300	4.930.500	895.900
recolta în miji metr.	29.430.300	4.351.600	8.955.600	22.466.200
Recolta întreagă a fostei Ungarii afară de Croația	45.320.200	13.272.300	16.225.200	42.012.700
Din totalitatea recoltei în %	59.14%	32.79%	55.19%	58.45%

Din recolta cartofilor (crumpene) 47.3% revine teritoriilor celor trei națiuni mai sus amintite.

Socotind valoarea în bani a acestor 4 produse agricole, vom căpăta suma de 3.1 miliarde coroane la an. Recolta mijlocie anuală este de 62 milioane măji metrice, maja socotită cu 50 cor. Detrăgând suma de sus din totala recoltă a Ungariei, rezultatul final ne va dovedi, că comitatele ungurești vor fi nevoite în viitor să importeze nu numai lemne și cărbuni, ci — dacă anul economic va fi slab — foștii agrarieni vor trebui să importeze și grăunțe.

Poporațiunea celor 26 comitate românești cu părțile sârbești și slovace, face după statistica ungurească din anul 1913, 8,400,000 suflete; în schimb însă minoritatea aceasta produce majoritatea măjilor în cântarul economic al Ungariei. Să nu trecem cu vederea, că comitatele Bacica, Torontal și Timiș, Canașul Ungariei, sunt scopul final al expansiunii politice sârbești. Iar urmarea va fi, că o Sârbie în felul acesta va stăngeni mult o Românie Mare, alături pe piața economică, cât și în cumpăna politica internațională.

O descriere amănunțită și meritorică a economiei noastre naționale, referitor la bogăția în lemne, cărbuni, minerale, sare și gaz întrec mode-

stele mele puteri, — scot numai în treacă la iveală următoarele date statistice:

Pădurile fac 4,871.000 hectare = 65.6 procente; pământul arător face: 6,000.700 hectare = 46.1 procente din suprafața geografică a fostei Ungarii. — Iar ca avere națională, gazul din jurul Clujului spre Câmpie, a fost prețuit de o comisie americană, întregită cu Belgieni, la 50 miliarde coroane, cu o putere de a încălzi, ilumina și mișca mașini pe întreg teritoriul dela Tisa până la Brașov timp de 100 de ani.

La congresul de pace, bazați pe documente statistice de natură social-culturală și economică, Ungurii voiesc să convingă ententa, despre necesitatea existenței Ungariei stăpânită și mai departe de ei că e necesar ca Ungaria să rămână și mai departe în cadrele vechi, sub stăpânirea lor.

De aceea — la timpul său — va trebui să fim și noi înarmați cu dovezi statistice.

R. S. Moln.

Inaintarea armatei române.

Comitatul Târnavelor-mici în administrație românească.

Ni se comunică din Dicio-Sân-Mărtin, că Statul Național Român comitatens a luat în conducerea sa întreagă administrația comitatului Târnavelor-mici, incredințând cu agendele prefecturii pe avocatul dr. Marian Călușiu.

O comisiune de doi oficeri înalți francezi și un maior român

sosesc astăzi-seară cu trenul în Arad unde vor petrece câteva vreme. Despre misiunea acestor oficeri încă nu putem avea știri pozitive; se pare însă că ei vor face un serviciu de control despre respectarea condițiilor de armistițiu. Serviciul lor de informație nu se restrânge la părțile aceste, ci vor călători mai departe la Budapesta și Viena.

Dorobanții români au sosit în Sebeșul-săsesc.

Ungurii se vaită în gura mare, că armata română nu respectează contractul ce l-au încheiat ei la Belgrad, trecând în mai multe locuri linia de demarcație. Duminecă noaptea au sosit în Sebeșul-săsesc — dinspre Sibiu — o patrulă românească de incertitudine, în frunte cu trei oficeri, anunțând, că în câteva zile vor sosi și trupele de ocupație.

INFORMAȚIUNI.

Tricolorul românesc pe cele două edificii comitatens în Arad. Azi s'au prezentat cinci membri ai Consiliului național român comitatens din Arad la prefectul dr. Varjassy, cerându-i ca pe edificiile comitatului să se arboreze stindardul românesc. Prefectul a cerut imediat îndrumare dela ministrul maghiar de interne, care a ordonat arborarea stindardelor noastre. Astfel, începând cu ziua de mâine, mult înzultatul nostru tricolor va fâlfâi și pe edificiile publice din Arad.

Veșica Sârbia. Sub acest titlu a apărut în editura Românului o mică broșură, în care autorul (R. S. Moln) ne dă informații importante și date statistice privitor la tendințele sârbești.

Se poate comanda dela Librăria „Concordia” Arad str. Deak Ferenc nr. 39. — Prețul broșurii e 50 fileri.

Reuniunea învățătorilor dela școlile populare conf. gr. ort. rom. din protopresb. Aradane I—VII. Prin aceasta convocăm membrii comitetului la ședința ce se va ținea Joi în 6 (19) dec. a. c. la 10 ore a. m. în școala centrală din Arad. Obiecte: Raportul presidialului. Raportul cassarului. Raportul bibliotecarului. Dispoziții privitor la reînțeperea activității. Arad, la 27 Nov. (7 Dec.) 1918. Iosif Moldovan, președinte, Nicolau Cristea, secretar general.

Governor suprem maghiar în Ardeal. Profesorul universitar archișovinistul tuturor vremurilor Apáthy atât'a intrigat la Budapesta, până ce guvernul lui Károlyi Mihály a instituit un pui de guvern unguresc în Cluj pentru mântuirea Ardealului.

Ce cere anume Apáthy? Dreptul de delibere în toate chestiile Ardelene și mai cere ca vice-colonelul francez Vix să instituie o comisie permanentă de 6 oficeri francezi, cari se oprească pe Români de a trece linia demarcatională stabilită de ententă și nestiută de Unguri.

Jidanii Clujului au avut ieri de ce tremura. În citadela Clujului se află azi vre-o 2—3 mii soldați săcui. Eri a. m. o ceată mare de copii între 5—6 ani, au năpădit câmpul de exerciții militare și au împărțit între soldați mii de foi volante, cari cereau săcuiilor să facă program în contra jidanilor. Textul somațiunii e următorul:

Soldați, copii din săcuime! V'ați luptat 4 ani și jumătate și ați pus în uimire lumea, fiindcă vitejește v'ați luptat. Banul vorbește, câni latră! Au fost însă mulți cari s'au îngrășat pe pielea noastră. Acum suntem săraci și fără țară. Trebuie să luăm lumea în cap, din vina jidovilor. Ei ne-au bătut, ei ne-au lipsit de dulcea noastră patrie, nu dusmanii din afară. Ei au făcut, prin legăturile lor economice, să se încingă în flăcări Europa întreagă, pentruca astfel să poată și mai mult câștiga. Acum când dusmanul din afară bate la poartă, iarăș pe voi vrea să vă folosească, să le apărați cu sângele vostru comorile lor. Copii ai săcuimii, deschideți-vă la cap și puneți-vă pe muncă. Luați banii și devastati casele jidanilor. De veti face aceasta, veti fi curați și liberi. Jos cu jidanii!

Azi mai mult de 40 familii ovrești din Cluj au primit somație anonimă, să părăsească orașul în curs de-o săptămână, fiindcă la caz contrar vor fi judecați de Măna Neagră.

În Cluj e liniște. Știrile despre intrarea trupelor românești nu deșteaptă tulburări.

Budapesta inundată. De câteva zile trenuri fixite duc spre capitală droaie de refugiați din Ardeal și din teritoriile slovace. Iși revăd neamurile cei ce se mai refugiaseră odată, vre-o doi ani de-atunci. E un soi de oameni, cari se tem vesnic, fiindcă au de ce se teme, — doar îi-e teamă și de umbra conștiinții lor. Către aceștia își îndreaptă glasurile lor ziarele maghiare: N'aveți motiv de refugiere, armata regulată română nu se pretează la atrocități, ci pretutindeni apără siguranța personală și a averii, stați locului, căci capitala e inundată și nu vămai încape. Consiliul național maghiar într'o proclamație adaugă, că Budapesta înbrătată e de tixită, încât nu mai are loc nici pentru acei soldați reînțepși de pe front, cari înainte de războiu aveau ocupație stabilă în capitală. Deci până la încheierea păcii stăie fiecare la casa sa, apoi — adaugem noi — largă-i Palestina!

Program în Dobrița. Sâmbătă la o adunare a tinerimei universitare maghiare din Dobrița au sosit mai mulți profesori univ. din Budapesta, cari au desfășurat pe larg înaintea tinerimei programul așa numit „Roșu-alb-verde”. Cu această ocaziune prof. Richard Husz, a agitat contra jidanilor răcnind la urmă: Vrem program! Trebuie să stărpim pe toți jidanii! Aceste cuvinte au stârnit mare indignare, fiindcă între universitarii maghiari cei mai mulți erau chiar jidovi. Înaintea senatului universitar care l'a tras la răspundere pe Husz, profesorul a declarat, că sub aceasta el nu a înțeles program cu vărsări de sânge, ci un program spiritual jidovimii.

SERVICIUL NOSTRU TELEGRAFIC.

Viena. — În cercurile parlamentare de aici se susține cu siguranță știrea, că regimentul de infanterie 126 francez a trimis un batalion prin Innsbruck ca să ocupe Viena.

Berlin. — Comisia germană pentru prelungirea armistițiului, compusă din Erzberger, contele Oberndorf, căpitanul Wandlof și generalul Winterfeld au plecat Luni seară spre Trier.

Bruxella. — Apărătorul cetății Namur, generalul Michel a fost denumit de comandant suprem peste trupele cari sunt hotărâte pentru ocuparea Germaniei.

Viena. — Orașul e fără lumină din cauza lipsei de cărbuni. Numărul tramvaielor a fost redus. Amenințată izbucnirea unei noi revoluții.

Editor responsabil: Aurel Rusu.
Redactor responsabil: Dr. Sever Miclea.